

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Philippi Cluveri[i] Sicilia Antiqua

Clüver, Philipp

Lvgdvni Batavorvm, 1619

Cap. VIII. Capitium opidum. Herbita urbs. Imachara, Galaria, Symethus, Hadranum, opida. Hadrani fanum. Hadranus amnis. Opida, Hybla Maior, Magella, & Morgantia. Morgetes. Ergetium sive Sergentium ...

urn:nbn:de:hbz:466:1-14145

habant Heræi montes terrarum tractum, longè latèque diffusum, ab opido, cui vulgare vocabulum *Piazza*, sive Siculorum dialecto *Chiazza*, apud fonteis Gelæ amnis sito, ad opidum usque, cui vulgaris adpellatio *Noara*, inter Tauromenium & Pactas positum: ubi Neptunio, ut antè dictum, sive Peloro monti connectuntur. Ab occidente, cirèa Alæsi & Himeræ meridionalis fonteis Nebrodi sive Maroni monti, qui vulgò nunc dicitur *Madonia*, junguntur. Vulgò nunc inter Maronem & dictum opidum Noaram dicuntur *Monti Sori*. ad fontem verò Chryseæ amnis ingens eius jugum vulgò vocatur *Monte Artesino*. Fontes in iis sunt atque fluvii innumeri. Summa eorum amœnitas est cirèa Calacten, Aluntium, & Agathyrnum: quæ loca hodiè vulgò vocari *Caronia*, *S. Filadelfo* seu *S. Fratello*, & *S. Marco*, suprâ ostensum est. Sub Aluntio etiam, sive, ut nunc locus vocatur, sub *S. Fratello*, aque illæ sunt, à re ipsâ *Dulces* cognomine, vulgari incolarum lingua *Aque dolci*. Fazellus, decad. I, lib. VIII, cap. III, post descriptionem Fitaliæ amnis, prope cuius ripam sinistram opidum S. Marci, id est, vetus Agathyrnum esse dixi, ita tradit: *Montes, qui huic flumini intus prominent, omnium, qui totâ penè sunt Sicilia, amœnissimi sunt. nam licet excelsi sint, fontium tamen uberrimi sunt; quibus loca ipsa redduntur habitationi cultuique idonea: vinetis quoque, rosetis, olivetis, ac domesticis omnium generum arboribus refertissimi, quæ toto anni tempore videntur. & quod in primis locorum pulcritudinem perficit & amœnitatem, ad collium vicinorum vertices optata sunt frequentia & conspicua; quæ inter prata ipsa ac hortos depicta esse videntur. rarum profectò totâ Sicilia nature opus: quum ceteri ferè omnes Sicilia montes aut nudi sint & horridi, aut silvestribus arboribus & silvis solum amicti.* Sanè nullâ aliâ insulæ parte tam frequentia reperiuntur opida. quod ipsum amœnitatis fertilitatisque huius soli certum indicium est. Cæterum *Nymphaeum* ille *lucus* quo tractu Heræorum montium fuerit, incertum est.

CAP. VIII.

30 *Capytium opidum. Herbita urbs. Imachara, Galaria, Symethus, Hadranum, opida. Hadrani sanum. Hadranus amnis. Opida, Hybla & Murgantia. Morgetes. Sergentium sive Ergetium opidum.*

IN meridionali Heræorum montium latere cirèa Symæthi fonteis est opidum, *CAPITIVM* vulgari nunc incolis vocabulo *Capizzi* dictum. Id Ptolemæo vocatur *καπίτιον opidum. CAPYTIVM*. at Romanis fuisse videtur *CAPITIVM*: & inde *opidani CAPITINI*. nam Ciceroni in Verrinâ II memoratur inter celebres Siciliæ urbeis *Capitina civitas*. Verba eius hæc sunt: *Tyndaritanam, nobilissimam civitatem, Cephalæditanam, Haluntinam, Apolloniensem, Enguinam, Capitinam, perditas esse hac iniquitate decumanorum, intelligetis: Murgentinis, Assorinis, Elorinis, Ennesibus, Ietinis, nihil omnino reli-*
40 *ebum: Cetarinos, Acherinos, parvarum civitatum homines, omnino abjectos esse ac perditos.* A quibus mortalibus condita, & qua fortunâ tot sæculis usâ fuerit, nusquam adnotatum reperitur.

Eodem terrarum tractu, inter Symæthum amnem & Heræum montem fuit *Ερ-HERBITA*
βιτα πόλις, HERBITA urbs: Ciceroni, Diodoro, Ptolemæo, ac Stephano, memora-
ta. *Opidani* inde Græcâ formatione sunt Diodoro atque Stephano *Ερβιταίοι, Her-*
bitæi. at Romanis auctoribus, Ciceroni ac Plinio, Latino ore dicuntur *HER-*
BITENSES. Stephani verba hæc sunt: *Ερβιτα, πόλις Σικελίας. ΕΨογ. τὸ ἐθνικὸν Ερ-*
βιταίων. Id est: *Herbita, urbs Sicilia; auctore Ephoro. Gentilitium inde est Herbitæus.*
50 *Apud Plinium lib. III, cap. VIII, ita scriptum est: Hyblenses, Herbitenses, Herbes-*
senses, Herbulenses, Halycenses, Hadranitani, Imacareses, Ichanenses, Ietenses, Mu-
tustratini, Magellini. Hinc patet, cum adspiratione id vocabulum pronunciasse
veteres; quando ordinem alphabeticum observat in Italiæ Siciliæque opidorum
recensione Plinius. Ptolemæus id opidum inter Agurium & Leontinos, sive inter
Centuripas & Menas opida, quorum hoc etiam nunc vulgò vocatur *Minlo*, collo-
cavit. quo equidem tractu ruinæ veteris cuiusdam urbis vulgò hodiè incolis di-
cuntur *La Citadella*: quam Herbitam antiquam fuisse, Fazellus quoque suspicatus
est. Verùm ut frequentissimè ac ferè semper alibi, sic ab Herbitæ quoque verò
E e 2 ac germa-

ac germano situ longiùs aberrasse Ptolemæum, ego vereor: eorumque potiùs sub-
 scribendum sententiæ censuerim, qui Herbitam nunc interpretantur esse *Nico-*
siam opidum, suprâ expositis opidis, Ennæ, Afsôro, Agyrio, & Capytio, contermi-
 num. huc quidpè maximè faciunt historiæ, in prædictæ Citatellæ situm minimè
 quadrantes. Diodorus lib. xii: οὗ δὲ Δυκέπυ, πρὸς τὴν οὐρανὸν ἔσπευον τῶν
 θεῶν ἑαυτῶν δεδόμεναι, κίλισσι τὴν Καλλιῶν ἀκτὴν ἐν Σικελίᾳ, κατὰ πλάτος εἰς τὴν νῆσον μετὰ πολ-
 λῶν οἰκητῶρων. (Cυπεπλάθειον δὲ καὶ τῶν Σικελῶν ἕως, ἐν οἷς καὶ Ἀρχωνίδης, ὁ τῶν Ἐρβιτιῶν
 ἄναξ ἦν.) Id est: Ducetius, oraculo se iussim simulans, uti Calactem in Siciliâ conderet,
 cum magnâ hominum, novas sedes quaerentium, turbâ in insulam trajecit. Adjungere se etiam
 Siculorum nonnulli: & inter hos Archonides, Herbitensium princeps. Et lib. xiiii: Διονύσιος
 ἦ, ὁ τῶν Συρακουσῶν τύραννος, ἐπειδὴ τὴν πρὸς Καρχηδονίους εἰρωλὴν ἐπιήσαστο, τὰς ἀμέρους τῆς Καρχη-
 δῶν πόλεως ἑαυτῶνδε πρὸς αὐτοὺς ἀντιπρὸς ἦσαν, Νάξος, Κατάνη, Λεοντῖνοι. πρῶτον μὲν ἵππῶν
 στρατοὺς, παρέλαβε τὸ Φόρεον. καὶ ἡ πῶτε ἵππῶν Λεοντῖνος ἀναζήσας, ἐγγὺς τῆς πόλεως κατὰ
 στρατοπέδου. Ἐπὶ μὲν πρῶτον ἐξαπέστειλε κήρυκα πρὸς τὰς Λεοντῖνας, κελύων ὡς ἔδωκεν τὴν πό-
 λιν. & πρὸς ἐρχομένων τῶν Λεοντῖνων, ἀλλ' ἀπαντα περιστάσασθαι μὲν πρὸς τὴν πολιορκίαν, Διονύ-
 σιος, ὅτι ἔχων μηχανήματα, τὴν μὲν πολιορκίαν καὶ τὸ παρὸν ἀπέγνω, τὴν δὲ χεῖρα ἀπέσπει εὐε-
 λήσαστο. Ἐκείθεν δ' ἀναζήσας ἵππῶν Σικελίᾳ, πρὸς τὴν οὐρανὸν τὴν πρὸς τὴν πόλιν ἐπαγα-
 γῆσας, πρὸς τὸν οὐρανὸν Κατάνης καὶ Νάξος βαθυμότερος ἤματι πρὸς τὴν πόλιν Φυλακίῳ. Δια-
 τρέψων ἡ πρὸς τὴν Ἐννάν, Ἀείμνησον τὸν Ἐνναῖον ἐπέσπει ἵππῶν τῶν Ἐνναίων πρὸς τὴν
 πρὸς τὴν οὐρανὸν ἐπαγαγῆσθαι. * καὶ τὸν Ἀείμνησον συλλαβῶν, παρέδωκε τῶν Ἐνναίων πρὸς τὴν
 πόλιν. αὐτὸς δὲ, οὐδὲν ἀδικήσας, ἀπῆλθεν ἐκ τῆς πόλεως. Ἐκείθεν δ' ἀναζήσας, τὴν τῶν Ἐρ-
 βιτιῶν πόλιν προβαῖν ἵππῶν ἐπέσπει. οὐδὲν δὲ πρὸς τὴν πόλιν, πρὸς μὲν τῆς εἰρωλὴν ἐπιήσαστο, τὴν δὲ
 διώματι ἤραστο ἵππῶν Κατάνη. Hoc est: At Dionysius, Syracusanorum tyrannus, postquam
 pacem cum Carthaginensibus fecerat, vicinas Calchidensium urbis ditioni suæ adiacere pro-
 peravit. erant autem Naxus, Catana, & Leontini. Primum igitur Aetnam infesto exer-
 citu petens, castellum cepit. Post in Leontinos ducens, prope urbem castra posuit. Ac primum
 quidem ad Leontinos mittit praconem, qui urbem sibi dedere jubeat. ast, ubi detrectare
 Leontinos imperata, & cuncta obsidioni toleranda necessaria comparare, videt: quod machi-
 nis tum destitueretur, oppugnatione in praesens omisa, agros eorum passim depopulationibus
 & pradis agendis vastat. Inde in Siculos movet: hos potissimum bello se petere simulans,
 ut Catanenses ac Naxii tanto seigniores circa urbium suarum custodiam redderentur. Ad
 Ennam autem harenens, Aimnesto Ennensi tyrannidis capessendæ auctor est: suamque ad hoc
 persequendum operam pollicetur. Mox: Et comprehensum Aimnestum, ad supplicium En-
 nensibus tradit: ipseque, nullis damnis illatis, ex urbe abiit. Castris inde promotis, Her-
 bitensium urbem oppugnare adgressus est. sed quum res non succederet, pace cum illis iniitâ, co-
 pias adversus Catanam duxit. Et eodem libro haud multo post: Ἀρχωνίδης δὲ, ὁ τῶν Ἐρ-
 βιτιῶν ἀναξ ἦν, ἐπειδὴ πρὸς Διονύσιον εἰρωλὴν ὁ δῆμοσ, ὁ τῶν Ἐρβιτιῶν ἑαυτῶνδε, διανοεῖται κί-
 λισσι πόλιν. εἶχε γὰρ μισθοφόρους τῶν πόλεως ἑσπεύοντες ὄχλον, ἐς τὴν πρὸς Διονύσιον πόλιν ἑαυ-
 τῶνδε εἰς τὴν πόλιν. πολλοὶ δὲ καὶ τῶν οὐρανὸν τῶν Ἐρβιτιῶν ἐπαγαγῆσθαι αὐτῶν ἑαυτῶνδε τῆς πόλεως
 ἀναζήσας τὴν πόλιν ἑαυτῶνδε πρὸς τὴν πόλιν, κατὰ πλάτος ἕως τὴν πόλιν, ἐκ τῶν εἰρωλὴν ἀπέσπει τῶν πόλεως, ἐν
 τῶν πόλιν ἐκείθεν Ἀλκίαν. Hoc est: Archonides, Herbita praefectus, posteaquam populus Herbi-
 tensium pacem cum Dionysio firmaverat, nova urbi condendæ animum adjecit. mercenarius
 quidpè compluris habebat, & promiscuam in urbe turban, quæ belli Dionysiani metu eò consti-
 tuerat. multi quoque Herbitensium in coloniam hanc ultro nomina profitebantur. Multitudine
 itaque, quæ convenerat, adsumit, collem quemdam occupat, VIII stadia à mari disitum: in
 quo Alæse urbis fundamenta jecit. Ex Diodori igitur istis verbis clarè ac dilucidè per-
 spicitur, Herbitam non fuisse prædictam Citatellam. à qua ad Calactem vel Alæ-
 sam contendere si voluissent Herbitenses; vel Centuripinorum, vel Agyrinensium,
 vel denique Ennensium, florentium tunc civitatum, permeandi fuissent fines. eâ-
 que ratione minùs fuisset commodum Herbitensibus, xxv circiter millibus pas-
 suum à Siculo mari disitis, ad alterum ac longiùs remotum mare, quod Tuscum vo-
 cabatur, coloniam deducere, eamque ibi tueri. At verò Nicosiam si intelligas esse
 antiquam illam Herbitam, xxx circiter inde numerantur millia ad Alæsam; nullo
 alio olim intercedente opido, præter Mutistratum castellum sive opidulum: quod &
 ipsum unâ cum proximo circa Alæsam litore, haud dubiè in Herbitensium fuit di-
 tione. quidpè potentem latèque imperitantem fuisse civitatem, satis vel ex eo adpa-
 ret, quod ab Dionysio, potentissimo Siciliæ tyranno, expugnari nequiverit. Verum
 enimverò

enimverò ipsa Nicofia an fit antiquorum Herbita, equidem dubito. sic quidpe tradit Aretius, in sua Sicilia chorographia: *Nicoxia nomen incertum esset, nisi coniectura, quam Herbitam antiquitus adpellabant, honestam & copiosam civitatem, esse doceret. Alii à proximo loco, Casalini nomine, illuc eam translata aiunt. A qua haud procul Sperlinga arx in rupe, ex unâ parte in excelsâ altitudine excisâ. opidum ubi antiquitus fuisse, quod ruinâ atq; antiquitatis adhuc visuntur vestigia, vicini populi testantur. Hæc igitur potius antiquorum illa Herbita: ex cuius interitu postea crevit Nicofia. Cæterum vetustissima Herbitæ memoria apud Diodorum, dicto lib. XII, adnotata est anno III Olympiadis LXX XIII, id est, ante natum Iesum Christum CCCXLVI. Posterioribus quoque temporibus Cicero præcipuis in mediterraneo urbibus eam adnumeravit. Verrinâ II: Dixerunt [testimonium] Halasini, Catanenses, Tyndaritani, Ennenses, Herbitenses, Agyrinenses, Netinenses, Segestani. Verrinâ III: Herbitensis ager, Ennensis, Murgentinus, Assorinus, Imacharensis, Agyrinensis, ita relictus erat ex maximâ parte, ut non solum iugerum, sed etiam dominorum multitudinem quaeremus. Et eadem actione postea: Tu, quum civitatem Sicilia vulgò omne frumentum improbas, num ex Aegypto aut ex Syria frumentum Romam mittis? Improbas Halasinum, Cephalæditanum, Thermitanum, Amestratinum, Tyndaritanum, Herbitense. Item Actione V: Audistis Centuripinos, Agyrinenses, Catanenses, Herbitenses, Ennenses, complures alios, publicè dicere, quæ solitudo esset in agris. Sed celebritatem eius maximè indicat in dictâ actione III, his verbis: Videamus, Herbitensis civitas, honesta, & antea copiosa, quemadmodum spoliata ab isto ac vexata sit.*

Porro inter Capytium & Centuripas Ptolemæo locatur Ἰμαχάρα ὀπίδος, IMACHARA CHARA opidum. unde opidani sunt Ciceroni IMACHARENSES; & Plinio Imacharenses. Vulgata equidem Ptolemæi exemplaria habent, alia Ἰμαχάρα, alia Ἡμαχάρα & apud Ciceronem in Verrinâ III legitur primum Macharensis ager; dein Acharenses opidani: ut & Verrinâ V Leon Acharensis. Verùm, scribendum esse in capite vocabuli literam I, Plinii ordo alphabeticus, quem observat, aperte testatur. is enim ita refert lib. III, cap. VIII: Hyblenses, Herbitenses, Herbessenses, Herbulenses, Halycienses, Hadranitani, Imacharenses, Ichnenses, Ietenses, Mutustratini, Magellini, Murgentini, Mutycenses, Menanini, Naxii, Noani, Petrini, Paropini. Apud Ciceronem licet quædam exemplaria habeant in dictâ actione III Acharenses, & actione V in Leonte Megarensi; tamen alia exemplaria iisdem locis habent Imacharensis, & in Leonidâ Imacharensi. Vnde ex utroque tandem auctore liquet, apud Ptolemæum quoque in secundâ syllabâ a esse scribendum Ἰμαχάρα. Fazellus, decad. I, lib. III, cap. II, Macharam istam Ciceronis, Plinii, ac Ptolemæi, apud Pachynum posuit promontorium; ubi ruina veteris opidi vulgò incolis etiam tunc dictæ sunt Citadella di Machari. Verùm errasse posterioris sæculi huius loci incolas, falsòque ruinas eas interpretatos esse Imacharam urbem quosdam viros literatos, qui id incolarum pertraserunt simplicitati, præter supra citatam Ptolemæi auctoritatem, Cicero quoque adfirmaverit; apud quem, dictâ Actione III hæc leguntur: Herbitensis ager, Ennensis, Murgentinus, Assorinus, Imacharensis, Agyrinensis, ita relictus erat ex maximâ parte, ut non solum iugerum, sed etiam dominorum multitudinem quaeremus. Aetnensis vero ager, qui solebat esse cultissimus, & quod caput est rei frumentariae, campus Leontinus, sic erat deformis atque horridus, ut in uberrimâ Sicilia parte Siciliam quaeremus. Reliqua ista opida omnia (nam Murgentium circa Symathi fuisse ostium, mox ostendetur) quum inter se fuerint contermina, de Imacharâ quoque idem colligere licet. Imacharam itaque, simul ex hoc Ciceronis documento simul ex prædictâ Ptolemæi locatione inter Centuripas & Capytium, idem esse cenfeo opidum, quod nunc vulgari dicitur incolis vocabulo Traina. Fallitur vehementer Fazellus, decad. I, lib. X; ubi hanc urbem veteri jurisconsulto Vlpiano Traianopolim esse docet. Verba jurisconsulti in Digestor. lib. XL, tit. XV, qui est De Censibus, hæc sunt: Est & in Ciliciâ Selinus, & Traianopolis. Vbi Fazellus legit, in Sicilia. verùm fallitur, ut dixi, vehementissimè. quidpe eo titulo gentium longissimè ab Italiâ Siciliaque distitarum recentet colonias jurisconsultus, Syriae, Palæstinæ, Daciae, Bithyniæ, Ponti, Ciliciæ. in hac verò fuit Selinus, urbs maritima; teste Ptolemæo. de qua ita ex Dionis libro quadragesimo octavo Xiphilinus, in vitâ Traiani: καὶ ἐς Σελινόωντα τῆς Κιλικίας ἐλθὼν, ὡς δὴ καὶ Τραϊανὸς πάλιν καλεῖται, ἐξ αὐτῆς ἀνέψυξε. Id est: Tandem Selinuntem, Cilicia urbem, delatus, quam & Traianopolim

Ee 3

vocalimus;

Galariam in eodem cum Centuripis circa Aetnam montem ac Symæthum amnem tractu fuisse positam. cui situi juxta ac nomini urbis satis probè convenit prædictum opidum *Galianum*, seu, ut vulgò vocant scribuntque incolæ *Gagliano*: ubi litera *gl* pronunciantur fermè ut geminum *ll*. dici quidpe id vocabulum posterioribus poterat temporibus à pristino *Galariano*. Sed huic opinioni haud levè etiam illud adfert firmamentum, quòd Stephanus Galariam Ἐ μόργα Σικελῆ κῆσμα esse adfirmat, id est, *opidum à Morge Siculo conditum*. sic quidpe tradit Strabo lib. vi: φασι δὲ Ἰνέσι, τὸ Μοργάνιον ἐπιθῆναι τὸ ἀποσηροῦσαν ἀπὸ τῶν μοργήτων ἔχον. Id est: *Sunt, qui Morgantium à Morgetibus nomen habere adferant*. Et eodem libro postea; ubi de Græcorum in Sicilia migratione agit: Οὐδένα ἢ τὴν ἀρχαίαν εἶων οἱ ἑλλήνες ἀπέδωκαν, τὴν δὲ μεσογείας ἀπέειργον πάντας οὖσαν ἐχουον· ἀλλὰ διετέλεισαν μετὰ δέδρο Σικελοὶ ἔ Σικανοὶ ἔ Μοργητες, καὶ ἄλλοι Ἰνέσι νεμόμενοι πῶν νῆσον. Ἐ πῶν μοργάνιον ἢ εἶκος ἔσπο τῶν μοργήτων ἀκίδητ. Id est: *Græci non manebant quemquam oram tangere maritimam: at è mediterraneis ejicere omnino non valebant, manebantque ad ea tempora Siculi, Sicani, Morgetes, & nonnulli alii, insulam incolentes, ac probabile est, Morgantium à Morgetibus fuisse conditum*. Morgantium fuisse circa Symæthi amnis ostium, mox postea ostendam. Hic igitur Siciliae circa Symæthum amnem & Aetnam montem tractus sedes fuit Morgetum: quos unà cum Siculis ex Italiâ in Siciliam, quæ tum dicebatur Sicania, transmigrasse, tradit eodem libro ante Strabo, & item Dionysius Halicarnassensis lib. i.

20 Porro inter Centuripas & Agyrium referunt Excerpta legationum è Diodori *ΣΥΜΕΤΗΥΣ* lib. xxii τὸ Ἀμήσελον χωρίον, *Ameselum opidulum*; ni corruptum id fortè fuerit vocabulum, ut innumera in iisdem legationum excerptis alia. Verba istic hæc leguntur: Οἱ Ἰέρων, μίλλας κατὰ κράτῃ ἐλῶν, ἐκυρίωσα στρατιῶν αφ. ὄθως ἢ ἔ τάλλα χωρία χειρέμεν, κατῴησον δὲ τὸ Ἀμήσελον, κείμενον μετὰ Κενταρίων ἔ Ἀγυρινῶν. ἐχυροὶ ἢ ὄντ, καὶ πολλὰς στρατιῶτας ἐχούσ, ἐκπλιουρήσας τὸ χωρίον, ἔτο ἐδρ κατίσκαψε, τὰς δὲ Φρυγίας ἀπολύσας τὴν ἐγκλημάτων, ἔλαξε εἰς τὰς ἰδίας πῆξεις· ἢ ἢ χῶρας πῶν ἐδρ πῆς Κενταρίωνος, πῶν ἢ πῆς Ἀγυρινῶν εἰδωρήσατο. Id est: *Hiero, Mylis vi expugnatis, mille quingentos milites in potestatem rededit. & confestim aliis quoque locis subactis, Ameselum versus contendit, quod inter Centuripinos & Agyrinenses situm est. Id opidum licet firmum esset, multumq. haberet militum; expugnavit tamen, diruitque: & prædarios, criminibus exsolutos, in ordines suos adscivit. agri verò partem Centuripinis, partem Agyrinensibus donavit. Opidum hodiè, medio fermè Centuripas inter & Agyrium itinere, apud dextram Symæthi fluminis ripam situm est, in primis insulæ urbibus clarum, vulgari vocabulo *Racaluto*. quod ex situ, antiquum illud esse opidum Diodoro memoratum, colligo.*

Verum, ut antè dixi, vehementer vereor, ne id vocabuli corruptum sit, ut innumera alia passim in iisdem Legationum excerptis. Ptolemæo sanè opidum in mediterraneo Siciliae memoratur, nomine, ut vulgata habent exemplaria *Δύμηθ*, *Dymethus*. quod & ipsum corruptum esse vocabulum à genuino *Σύμηθ*, *ΣΥΜΕΤΗΥΣ*, Plinii satis clarè docet testimonium; apud quem lib. iii, cap. viii, opidani mediterranei leguntur *ΣΥΜΑΕΤΗΙ*. *Hadrانيتاني*, inquit, *Imacarenenses, Ichanenses, Ietenenses, Mutustratini, Magellini, Murgentini, Mutycenses, Menanini, Ναξιί, Νοεῖ, Petrini, Parapini, Phintienenses, Semellitani, Scherini, Selimuntii, Symæthii, Talarienteses, Tiffinenses, Tricocalini*. Suprà autem, lib. i, cap. x, docui, idem flumen & Symæthum & Symethum fuisse dictum. Opidi igitur etiam nomen rectè formatum erit *Σύμηθ*, *ΣΥΜΑΕΤΗΥΣ*. unde *opidani Συμαίθιοι, Symæthii*; ut testis est dicto loco Plinius. qua formatione etiam Virgilius usus est, *Aeneid. lib. viii, in his versibus:*

*Stabat in egregiis Arcentis filius armis,
Insignis facie; genitor quem miserat Arcens,
Eductum Martis luco, Symæthia circum
Flumina.*

50 Sic & Ovidius, *Μεταμορφώσεων* lib. xiii *Acin Simethium* vocat heroem, hoc versu:
Terga fuga dederat conversa Simethius heros.

In dictis itaque Legationum excerptis eadem vox *Σύμηθ*on miserè corrupta est, transpositis commutatisque literis in *Ἀμήσελον*. Ptolemæum id non inter Agyrium & Centuripas, sed inter has & Aetnam opidum locasse, (quo situ esse minimè potuit, ob vicinitatem quatuor opidorum Centuriparum, Aetnæ, Hyblæ & Hadrani, quæ mox ostendam) nemini fas sit mirari, quum ipsum amnem Symæthum per-

ram atque imperitè, ut pleraque alia, inter Catanam & Tauromenium posuerit, ut supra, dicto lib. I, cap. X, ostensum est. Ceterum à quibus mortalibus & quo tempore cum ab initio conditum fuerit id opidum, tum post Hieronis everfionem restitutum, (quod factum patet ex Plinii Ptolemæique commemoratione) incertum est.

HADRANVM opidum.

Αδρανων πόλις, HADRANVM opidum, Diodoro, Silio, Plutarcho, atque Stephano memoratum, vulgò nunc dicitur Aderno, ad radices Aetnae VII circiter millia passuum ab Centuripis positum. Opidani inde sunt Diodoro, Plutarcho, ac Stephano Αδρανίται, Hadranitæ. quod Latino ore Plinius formavit HADRANITANI: quemadmodum à vocabulo Δρέπανον, Drepanum, dicebantur opidani Græcis Δρεπανίται, Latinis verò Drepanitani. At in nummo antiquo, quem Goltzius refert, & item apud Stephanum, ut mox videbimus, opidani sunt Αδρανίοι, Hadranii. Ceterò scribitur id vocabulum passim sine adspiratione Αδρανον, Adranum. at cum adspiratione esse scribendum, cum Silii exemplaria docent, tum maxime Plinii auctoritas; qui id in ordine suo alphabetico inter vocabula ab H incipientia recenset. sic quidpè scriptum est lib. III, cap. VIII: Hyblenses, Herbitenses, Herbessenses, Herbulenses, Halycienses, Hadranitani, Imacareses, Inachenses, Ietenses, Mutustratini, Magellini, Murgentini. Et apud Silium lib. XI III:

Hadranum, Hergentumq, simul, telâque superba Lanigerâ Melite.

Situm opidi indicat Diodorus lib. XIII, his verbis: Διονύσιος δὲ ἐν τῇ Σικελίᾳ πόλιν ἐκτίσεν ὑπὸ τὸν τῆς Αἰτῆς λόφον, καὶ διότι τὸ ὄμμα Φαιῶν ἱερῶν περιεσηρόσεν αὐτὸν Αδρανων. Id est: Dionysius in Sicilia opidum sub ipsum Aetnam montem exstruxit, quod ab insigni quodam fano Hadranum vocavit. Factum est Olympiadis XCV anno primo; ipso Diodoro teste: id est, anno ante natum Iesum cccc. At ierò hoc εἶ Αδρανίων, id est, FANVM HADRANI, jam antea eo loco fuisse, disertè ex citatis verbis liquet. Idem auctor lib. XVI: Μετὰ δὲ ταῦτα ὁ μὲν Ἰκέτας, ἀναλαβὼν τῶν στρατιωτῶν τῶν Δρείων πεντακισχιλίους ἐστράτευσεν ὅππῃ πῦρ Αδρανίτας, ἀναπεριήκοντας αὐτῶν, καὶ παρῆσαν τῆς πύλεως καὶ στρατοπέδωσεν. ὁ δὲ Τιμολεὼν, περιελαβόμενος ἅρμα τῶν Ταυρομενίων στρατιώτας, ἀνέβη ἐκ τοῦ ταυρομενίου, τὰς ἀπέναντες ἔχων ἑσπέρους τῶν χιλιῶν. δεξιῆς δὲ τῆς νυκτὸς ἀφορμήσας, καὶ λαβύσας ὅππῃ τὸ Αδρανὸν ὀχυρῶσεν, ἀνελπίστας ἐπέθετο τῆς πύλης τὸν Ἰκέταν δεκτικοποιήσας. Id est: Post hæc Hicetas, v millibus delectissimorum in exercitu militum contra Hadranitanos ductis, prope opidum castra posuit. Timoleon verò, aliquot cohortibus à Tauromenio acceptis, inde movit; in universum non supra mille ducens. Egressus sub principium noctis, altero die Hadranum usque iter confecit: ac forte fortuna in cananteu Hicetianos incidit. Sed disertius locum opidi ostendit Plutarchus in Timoleonte, eandem rem narrans: Αδρανίται πόλιν μικρὴν μὲν, ἱερὰν δὲ ἔσσαν Αδρανὸν θεῶν Ἰνῶν, ἡμιμέτρως διαφερόντως ἐν ὅλῃ Σικελίᾳ, κατοικῶντες, ἐσπίασαν πρὸς ἀλλήλους, οἱ μὲν Ἰκέτιν περιεσηρόμενοι ἐ Καρχηδονίαις, οἱ δὲ πρὸς Τιμολεῶνα διαπεμπομένοι. καὶ πῶς ἀπὸ τῶν τοιούτων ζυγούτων, σφιδάτων ἀμφοτέρων, εἰς ἓνα κερὸν ἀμφοτέροις ἤρεσθαι τὴν παρεσίαν. ἀλλ' Ἰκέτης μὲν ἦεν πεντακισχιλίους στρατιώτας ἔχων. Τιμολεὼν δὲ οἱ σύμπαντες ἦσαν οὐ πλείους χιλιῶν διακοσίων. οὐς ἀναλαβὼν ἐκ τῆς Ταυρομενίου, ἐσπίων πρὸς τὸ Αδρανὸν ὄντων πεντακισχιλίους τετρακοσίων, τῇ μὲν πρώτῃ ἡμερῶν οὐ πολὺ μέρῃ ἔδρα περιελαβε, καὶ καταλύσαστο τῇ δὲ ὑστεραίᾳ ζυγούτως ἐδόσεως, καὶ χαλεπὰ χωρῆα διελθὼν, ἤδη τῇ ἡμέρᾳ κατὰ φερομένης ἤκασαν ἀρῆ περιεσηγυῖαι τὸν Ἰκέτιν τῷ πολικῆ, καὶ κατὰ στρατοπέδον. Hoc est: Hadranitani, exiguum quidem, sed deo cuidam Hadrano, quem tota Sicilia religiosissimè veneratur, opidum incolentes, mutuis inter se agitantur seditionibus. Horum una pars Hiceten & Pænos accersebat, altera verò Timoleontem. Accidit autem forte fortuna, dum pro se maturat uterque, uti sub idem tempus adessent ambo. Verum Hicetes ducebat secum v millia militum. Timoleon autem milites habebat haud amplius cccc. cum his à Tauromenio movit: quod distat ab Hadrano millia XLII & passus 10. nec multum itineris primo die emensus, castra metatus est. postero die, ducto raptim agmine, locisque asperis superatis, præcipiti jam in vesperum die accepit, ad opidulum accessisse Hiceten; juxtaque castra ponere. Aspera ista loca erant in radicibus Aetnae montis, faxis è crateribus Aetnae ejectis impedita; ut supra lib. I, cap. VIII docuimus. Ceterum Stephani epitomatori Αδρανίται quoque πῶμας, id est HADRANIVS amnis, memoratur ad hoc opidulum. Αδρανὸν, inquit, πόλις Σικελίας ἐν τῇ Αἰτῆ, πῶμα δὲν ἐμάγγυμον ἔχουσα. λέγεται καὶ δεσποικῶς Αδρανίται. Απὸ δὲ τῶν Αδρανίταις Φησὶ τὸ ἔθνη. Vt innumeris aliis locis apud hunc epitomatozem vocabula mirum atque immanem in modum

HADRANI fanum.

modum corrupta leguntur, sic heic etiam καὶ & Ἀδρανίτις vitata esse iudico ex genuinis δὲ & Ἀδρανίτις. quapropter posteriora sic lego: λέγεται δὲ Ἀδρανίτις Ἀδρανίτις. Ἀδρανίτις δὲ Ἀδρανίτις φησι τὸ ἔθνος. sensusque universonum verborum erit iste: Hadranum, opidum Siciliae apud Aetnam, amnem habens cognominem. vocatur autem is masculino genere Hadranus. Apollodorus verò gentilitium dicit Hadranita. Nempe amnis ex opidi nomine derivativo seu gentilitio vocabulo, quod antiquum etiam nummum referre dixi, dicebatur Hadranus. Apollodorus verò aliud ab hoc gentilitium usurpavit Hadranite: quo Diodorus quoque & Plutarchus locis praescriptis usi sunt. Amnis is hodieque vulgari adpellatione dicitur Fiumme d' Aderno.

- 10 Caterum eodem inter Aetnam montem ac Symethum amnem tractu fuit Ἴβλα ^{HYBLA MAIOR} πόλις, ἢ Μείζων τῶν Ὀπίδων, id est, HYBLA urbs, cognomento Maior; Thucydidi, Livio, Pausania, Ptolemaeo, ac Stephano memorata. Apud Pausaniam in Eliacis haec leguntur: Πρὸς τῆν ἀρχαίαν τῶν Γελωνῶν Ζῶς ἐσηκεν ἀρχαίῳ, ἔχον σπήλαιον. Ἴβλαιῶν δὲ φασὶν εἶναι ἀνάθημα. Αἱ δὲ ἦσαν ἐν Σικελίᾳ πόλεις αἱ Ἴβλαι, Γεραίας Ὀπίδων, τῆ ὡς περὶ γὰρ ἐκάλεσθαι μείζονα. ἔχουσι δὲ καὶ ἐμὲ ἐπὶ τῶν ὀνομάτων. ἐν τῇ Κατάναια δὲ ἡ ἰδρῆ ἐρημῶν ἐς ἄπαν· ἢ ἢ κώμη π Κατάναιων ἢ Γεραίας, καὶ ἰερὸν σφισιν Ἴβλαίας ἐπὶ θεῶν, παρὰ Σικελιωτῶν ἔχον ἡμάς. παρὰ τῶν τῆν ἡμιδωλείων τὸ ἀρχαῖον ἐς Ὀλυμπίαν ἠγέμεν. περὶ τῶν γὰρ σφαιρῶν ἐνυπνίου φίλις ὁ Ἀρχομίδης φησὶν ἐξηγητῶν εἶναι, καὶ μάστιγι Κοσβεία τῶν ἐν Σικελίᾳ βαρβάρων περικεῖσθαι. Hoc est: Prope Gelonis currum stat. Iupiter prisca operis, sceptrum tenens. Hybleorum domum esse atunt. Fuere autem Hybla in Sicilia urbes duae; quarum altera Gereatis cognomine; altera, ut erat, ita etiam vocabatur Maior. retinentque hac etiam etate prisca nomina. altera earum in agro Catanensi planè deserta: altera Gereatis, eorundem Catanensium, ad vicum formam redacta est. In hac sanum est, dea, quam Hybleam vocant, dicatum, Siculorumque celebritate religiosum. Atque ab his predictum signum Olympiam deportatum arbitror. quidpe ostentorum & somniorum interpretes esse, ac ceteros, qui in Sicilia sunt, Barbaros deorum ceremoniis colendis anteire, Philistus, Archomenidis filius, memori prodidit. Apud Stephani epitomatorem haec sunt: Ἴβλαι, τρεῖς πόλεις Σικελίας· ἢ μείζων, ἢ οἱ πολλῆν Ἴβλαίῳ· ἢ μικρὰ, ἢ οἱ πολλῆν Γαλεῶντι, μεγαρείς· ἢ ἢ ἐλάττων Ἡραίας καλεῖται. ἐστὶ δὲ πόλις Ἰβλαίας. τὴν Ἴβλαι, ὁπὸ Ἴβλας βασιλείως. Διὰ τὸ πολλὰς Ἴβλας καλεῖσθαι τῶν Σικελῶν πόλεων. τῶν ἐνοικούντων, Μεγαρείας ἐκάλεσαν. Id est: Hyble tres sunt Siciliae urbes. maior, cuius opidani Hyblai. parva, cuius opidani Galeote, Megarenses. minor verò Hera vocatur. Est & Italiae urbs eo nomine. Hyblam ab Hyblone rege. propterea complureis Sicularum urbium Hyblas esse vocatas. incolas Megarensis adpellarunt. Corruptissimum esse locum, & magnam verborum parte mutilatum, supra lib. I, cap. XI, monui, ubi tamen (ingenuè enim fatebor) typographorum festinatione praecipitatum, parum feliciter eum restituere conatus sum. sic enim corrigendus erat: Ἴβλαι τρεῖς, πόλεις Σικελίας· ἢ μείζων, ἢ οἱ πολλῆν Ἴβλαίῳ· ἢ μικρὰ, ἢ οἱ πολλῆν Γαλεῶντι, ἐστὶ δὲ ἐλάττων Ἡραίας καλεῖται. τὴν μικρὰν Ἴβλαι ὁπὸ Ἰβλαίως βασιλείως, τὰς δὲ ἐνοικούντων. . . . . μεγαρείας ἐκάλεσαν . . . . . Διὰ τὸ πολλὰς Ἴβλας καλεῖσθαι τῶν Σικελῶν πόλεων. Hoc est: Hyble tres sunt Siciliae
- 40 urbes. maior, cuius opidani Hyblai. parva, cuius opidani Galeote atque Megarenses. minor verò Hera vocatur. Parvam Hyblam ab rege Hyblone, eius verò incolas . . . . . Megarensis adpellarunt . . . . . [desunt multa] . . . . . ac propterea complureis Sicularum urbium Hyblas esse dictas. Ex his Minor, sive omnium minima, cognomento Hera, erat inter Gclam & Pachynum promontorium; ut suo loco demonstrabitur. Parva, & cognomine Galeotis erat ea, quae, in litore inter Syracusas Leontinosque posita, postea, immigratibus Graecis Megarensibus, Megara dicta est. Maior, seu maxima omnium, in Catanensi fuit agro. harum duarum tantum meminit dictus Thucydides, lib. VI. De Maiore ita tradit: καὶ δὲ ἀπὸ πλάσσωρης οἱ Ἀθλαίῳ ἐς Καπίνω, ἐκείθεν δὲ Ὀπίδων, πύση τῆν εὐχάϊα ἐχώρου Ἰπὶ Κεντέριπα, Σικελῶν πόλις μα· καὶ μεγαροζόμοροι ὀμολογῶν, ἀπῆσαν, συμπερὶν τῶν αἰώνων τῶν πῆνυσιαν καὶ τῶν Ἴβλαίων· καὶ ἀφικόμενοι ἐς Καπίνω, καταλαμβάνουσι τὰς ἰπασίας ἡκούσας ἐκ τῶν Ἀθλαίων πενήτην καὶ Μεγαροσίως. Id est: Athenienses, Catanam classe reversi, & illic frumentati, cum omnibus copiis proficiscuntur adversus Centuripa, Siculorum opidum. Quò quum ex conventionione intrassent, abierunt, simul incendentes segetes Inessaorum atque Hybleorum. Reversi Catanam, offendunt equites c c l, ex Athenis advectos. Alterius autem Hybla, id est, Parva sive Galeotidis meminit eodem libro antea. μετὰ δὲ πῶτα, inquit, οἱ λοιποὶ τῶν Ἀθλαίων εὐχρηστοὶ ἐν τῇ Σικελίᾳ, δύο μέρη ποιήσους Ἐρετριῶν καὶ λαχῶν ἐκάτερον, ἔπλεον ἔξω πάντῃ ἐπὶ Σελίαντι.

νῦν ὁ ἕξ ἡμέρας. * Παραπλέοντες δὲ ἐν ὄρισερᾷ τῷ Σικελίας, τὸ μέρῳ πρὸς τὸν Τυρ-
 σωτικὸν κόλπον, ἔχοντες ἡμέραν. Ἐὼς δὲ ἐδέχοντο αὐτὰς, παρεκομίζοντο. Ἐν τῷ ὄρισερᾷ αἰρή-
 σιν Ἰκκαρῶν, πλίσματα Σικανῶν. * καὶ ἀνδραποδισθεὶς τῷ πλιν περιέδοσαν Ἐγέσιμους. αὐτὴ δὲ
 πάλιν τῷ μὲν πρὸς ἐχώρου δὲ τῶν Σικελῶν, ἕως ἀφῆκοντες ἐς Κατάνην. αἱ δὲ ἡμέρας πρὸς πλίσματα
 ἀνδραποδᾶ ἀγνοῦσι, Νικίας δὲ ὄντος ἐξ Ἰκκαρῶν δὲ Ἐγέσιμους ὄρισερᾷ πλίσματος, Ἐτάλλα ζευματίους Ἐ-
 λαδῶν πλίσματα τεμάχοντα, παρῶν ἐς τὸ στρατόμα. Ἐὼς τὰς τῶν Σικελῶν ζευματίους πρὸς πλίσματος,
 ἐραδίαι κελδοῦντες πύμπην. τῆς ἡμισείας δὲ αὐτῶν ἤλθον ἐπὶ Ἰβλαν τῷ Γελεᾶτιν, πλεμίων ἔσαν.
 καὶ ἔχοντες καὶ τὸν ἕρῳ ἐπὶ πλίσματος. Τῆς δὲ Ἰππιγγομῶντος ζευματίους ὄντος τῷ ἔφιδον οἱ ἀθλαῖοι
 ἐπὶ Συρακῶντος περιεδοῦντο. οἱ δὲ Συρακῶντος Ἐάντι, ὡς ἐπὶ ἑκείνους ἰόντες. ἐπειδὴ γὰρ αὐτὴς
 πρὸς τὸν πρῶτον Φοβὸν Ἐτῶν περιεδοῦντο οἱ ἀθλαῖοι δὲ ὄντος ἐπίκειντο, κατὰ πλίσματα ἡμέρας ἐκά-
 τῳ περιεδοῦντο ἀνδραποδᾶ μάλλον, καὶ ἐπειδὴ πλεόντες πᾶσι ἐπίκειντο τῶν Σικελίας πλίσματα σφῶν
 ἐφαινετο, καὶ πρὸς τῷ Ἰβλαν ἐλθόντες Ἐπεράσιμους ἔχοντες βία, ἔλθον κατὰ Φρήνησιν. καὶ
 ἤξιον τὰς στρατηγὰς ἀρῶν σφῶν ἐπὶ Κατάνην, ἐπειδὴ γὰρ οὐκ ἔκείνοι ἐφ᾽ αὐτὰς ἔρχοντο. Hoc
 est: Post hac reliqui duces Atheniensium in Sicilia, bifariam diviso exercitu, ac sortito im-
 perantes, cum omnibus copiis versus Selinuntem navigant atque Egestam. Ac prater navigan-
 tes à sinistra Siciliam, quā ad Tuscum vergit sinum, Himeram adpulerunt. ubi quum non reci-
 perentur, prater vecti sunt ulira. In praternavigatione ceperunt Hyccara, opidulum Sicani-
 cum. id, ab se direptum, Egestanis tradiderunt. Ipsi rursus cum peditatu per Siculos peragran-
 do, Catanam usque pervenire, navibus, quae pradam portabant, circumperantibus. At Nicias
 ab Hyccaris protinus Egestam navigavit. ibi quum rebus constituendis operam dedisset, acceptis
 triginta talentis, exercitui se conjunxit. Tunc circumvecti oram Siculorum, qui socii erant,
 jubent eos suas copias mittere. cum dimidia verò sui exercitus parte Hyblam Geleatin adgressi,
 quae hostilis erat, expugnare eam non valuerunt. aestasque excessit. Insequenti statim hieme
 Athenienses ad invadendas Syracusas sese adparabant: pariterque Syracusani & ipsi, tamquam
 in illas ituri, qui, quoniam ad primum terrorem atque expectationem non protinus invade-
 rant Athenienses, quotidie magis magisque animis confirmabantur: & quia, dum oram illam
 praterveherentur, longius ab ipsis ire conspecti erant, profectique aduersus Hyblam expugnare
 eam nequiverant, eo vehementius illos contemnebant: postulabantque à ducibus, ut se Cata-
 nam ducerent; quandoquidem hostis in ipsos non iret. Eamdem historiam breviter sic re-
 fert Plutarchus in Nicia: Πρῶτον μὲν ἀπὸ πρῶτου τῶν πλεμίων ἐκπεπλημένων Σικελίας, ἡμέρας 39
 ἔδωκεν αὐτοῖς ἐπειδὴ περιεδοῦντο Ἰβλαν, πλεμίων μικρῶν, Ἐπερῶν ἐλθόντων, καὶ κατὰ Φρή-
 νην. καὶ τὸν εἰς Κατάνην ἀπῆλθε, πρὸς τὰς ἔδρας ἢ κατὰ στρατοῦ Ἰκκαρῶν, βαρβαρικῶν ἔχον-
 τῶν. Id est: Ac primū, dum litora Sicilia longissimè ab hostibus circumvehitur, animum eis
 dedit. mox, quod obsederit Hyblam, exiguum opidulum, & priusquam id ceperit, abscesserit,
 maiorem in modum est despectus. tandem Catanam se recepit, nullā re gestā, nisi quod Hycca-
 ra, barbaricum opidulum, excidit. Patet ex istā historiā, maritimam fuisse hanc Hy-
 blam: quam Geleatin adpellat Thucydides. Maritima autem nulla fuit, nisi quae,
 inter Syracusas ac Leontinos sita, postea etiam Megara adpellata est: ut dicto lib. 1,
 cap. xi, docuimus. In cognomine eius auctores, ut supra perspectum, variant.
 nam Stephano dicitur Γαλεώτις, GALEOTIS; Thucydidi Γελεᾶτις, GELĒA-
 TIS; Pausaniae Γερεᾶτις, GERĒATIS. Barbarum id quia fuit vocabulum, Græcā
 lingvā in eam terminationem formatum; facile crediderim, jam tum ab ipsis incolis
 variantibus liquidis λ & ρ usurpatum fuisse. In primā autem syllabā usurpa-
 tum etiam fuisse α, & in tertiā ω, ut Stephani epitomator refert, Ciceronis com-
 probat auctoritas: apud quem in lib. 1 de Divinatione ita legitur: Dionysii mater,
 eius, qui Syracusarum tyrannus fuit, ut scriptum apud Philistum est, quum pregnans hunc ipsum
 Dionysium ab eo contineret, somniavit, se peperisse Satyriscum. Huic interpretes portentorum,
 qui Galeote tum in Sicilia nominabantur, responderunt, ut ait Philistus, eum, quem illa pepe-
 risset, clarissimum Græcia diurnā cum fortunā fore. Hinc ipse quoque Stephani epi-
 tomator alibi: Γαλεώτις, ἔθνος ἐν Σικελία, ἀπὸ Γαλεῶ, ἕως Ἀπόλλωνος, καὶ Θემιστῆος, τῆς
 ὑπερβορέως βαβίης, τοῦ βασιλέως τῶν Ἰππερορέων. Τινὲς δὲ, οὗτοι Γαλεώτις μάντιων ἐδῶν Σικελῶν.
 Id est: Galeota, gens quedam in Sicilia, ab Galeo, Apollinis filio, & Themistō, Zabii Hyper-
 boreorum regis filia, oriunda. Quidam autem Galeotas vatum genus in Sicilia esse tradunt.
 Hybla igitur maritima, seu Megarensis, eadem fuit & Geleatis sive Galeotis, & Parva
 cognominata. Minor, sive Heraa, fuit illa, ut dixi, inter Gelam & Pachynum; de
 qua plura suo loco dicemus. Maior in Catanensi fuit agro. Geleatin inscitè Pausa-
 nias Catanensium vicum suā aetate esse dixit; quum Syracusanorum fuerit: ut supra,
 lib. 1,

lib. I, cap. XI, ex Itinerario insularum patuit. Vtramque ait prisca suo ævo nomina retinuisse, *Maiorem* simul & *Geleatin*; quum tamen illam *ἐν τῇ Καταναία*, in *Catanensi* agro, *ἔρημον ἰς ἄπαν*, omnino desertam, adfirmer. Sed jam tempus est, situm huius apud Aetnam Hyblæ indicare. Thucydides loco supra scripto tradit, Atheniensis, à Centuripis Catanam revertentis, Inessæorum Hyblæorumque incendiisse segetes. Inessam eandem dictam fuisse postea Aetnam, nunc verò locum vocari *Cænobium S. Nicolai de Arenis*, supra lib. I, cap. VIII ostensum est. *Hyblam* itaque *Maiorem* ego eodem situ fuisse iudico, ubi nunc celebre conspicitur opidum, vulgari vocabulo *Paderno*, ab Hadrano III millia passuum, à Catanâ XVIII circiter distitum. Atque huc etiam quadrat historia T. Livii; cuius verba lib. XXVI hæc sunt: *Post profectiorem ex Sicilia Marcelli, Punica classis octo millia peditum, tria Numidarum equitum, exposuit. Ad eos Murgentina desciverunt terre. sequente defectionem earum Hybla & Magella sunt, & ignobiliores quadam alie.* Murgentia quidpe, ut mox ostendetur, haud ita procul ab Hyblâ sita fuit, circa ostium Symæthi amnis. *Opidani* ab Hyblâ istâ maiore dicuntur Thucydidi ac Stephano, locis præscriptis, *Ἰβλαίων*, *Hyblæi*: Latini verò auctoribus, Ciceroni in Verrinâ III ac Plinio lib. III, cap. VIII, sunt *HYBLENSES*. At quando hæc Hybla *ἰς ἄπαν ἔρημος*, id est, in totum deserta facta sit, incertum est. nam Ciceronis ac Plinii Hyblenses utrùm Maiores sint, an verò Heræi, æquè in ambiguo est. Apud Ptolemæum, in mediterraneis Siciliæ urbibus legitur *Ἰβλα*, *Hyblas*; quæ ex situ cognoscitur esse *Heræa*. præter hanc verò alia illie legitur urbs, variante vocabulo in variis exemplaribus, modò *Ἰδία*, *Hydia*, modò *Ἰδρα*, *Hydra* dicta. quibus vocabulis nulla umquam urbs in Sicilia alii memorata fuit auctori. Ego utrumque nomen corruptum esse censuerim ab genuino *Ἰβλα*. quod opidum illud est, quod modò in Catanensi agro exposuimus. nam tertia illa Galeoris sive Megarensis Hybla, *τῆ μέγαρα*, *Megara*, adpellatur Ptolemæo.

Ceterum *MAGELLA* ista urbs Livii, Fazello videtur esse id opidum, quod *MAGELLA* inter Menæum & Catagironem urbeis vulgari nunc incolis vocabulo dicitur *Murgellino*: scilicet, quæ à *Magellâ* Plinio lib. III, cap. VIII, *opidani* in mediterraneis dicuntur *MAGELLINI*. Sed id opidum longius ab Hyblâ ac Murgentiâ distitum est, quàm uti harum defectioni sese adungere potuerit; utique, quum intercesserint Leontini, Menenii, atque Ennenses, præclaræ tunc civitates. Est hodiè locus, inter Hyblam & Ennam, haud procul dextrâ Chryfæ ripâ situs, vulgari vocabulo *La Citadella*, antiquæ urbis reliquias continens. sed Ergetium hæc fuisse vetus opidum, infra ostendam. Est præterea inter hunc locum & Ennam alius locus, de quo ita Fazellus, decad. I, lib. X: *Rosmanus quoque locus est, VI passuum millibus ab Ennâ distans; ubi diruta urbis arcisque ignorata adhuc sunt monumenta.* Has igitur ego veteris *Magellæ* censuerim esse ruinas.

Infra dictam Catanensis agri Hyblam, haud procul Symæthi ostio peranti quum fuit opidum, cuius nomen variè apud auctores formatum observo. nam apud Silium ac Stephanum legitur *μοργυλλία*, *MORGENTIA*; & apud eundem Stephanum *μοργυλλιον*, *MORGENTIVM*; apud Strabonem *μοργυλλιον*, *MORGANTIUM*; apud Livium *MURGANTIA*. & *opidani* inde sunt apud Ciceronem in Verrinâ III, ac Plinium lib. III, cap. VIII, *MURGENTINI*; apud Stephanum *μοργυλλιοι*, *MORGENTINI*. Diodoro autem ipsa urbs vocatur derivativo vocabulo *μοργυλλία*, *MORGANTINA*. Latini quidem auctores plerique Græcorum o in hoc vocabulo verterunt in u; ut in innumeris aliis vocabulis. Apud Livium, lib. XXVI, ita scriptum est: *Post profectiorem ex Sicilia Marcelli, Punica classis octo millia peditum, tria Numidarum equitum exposuit. ad eos Murgentina desciverunt terra.* At mox: *Murgantiam Hispanis ex senatusconsulto tribuit.* Plinius lib. XIII, cap. II; quod est de generibus vitium: *Surrentinis tamen efficacissima testis, Vesuvio tenuis. ibi enim Murgentina è Sicilia potissima, quam Pompeianam aliqui vocant.* Stephani epitomator: *μοργυλλιον, πῆλις Ἰταλίας, ἀπὸ μοργυλλίων. λέγεται καὶ μοργυλλία. ἢ ἰθὺς μοργυλλιον & μοργυλλίας.* Id est: *Morgentium*, opidum Italia, à *Morgetibus* dictum. Dicitur etiam *Morgentia*. Gentilitium inde *Morgentinus*, & *Morgites* dicitur. Lege *μοργυλλίας*, *Morgetes*; ut ipse habet in iisdem verbis auctor. Sed is solens suo more Siciliæ Murgantiam confudit cum Samnitum in Italiâ Murgantiâ; quam Livius lib. X memorat. In

Samnium

autem illa opida mediterranea, ex quibus Agathocles militem conscripfit, erant Centuripæ, Symethus, Agyrium, Afsórus, Enna, Imachara, Galaria; omnia inter Murgantiam & Herbitam posita. Fuit igitur *Murgantia* in mediterraneo ad Symethum, maximum totius Siciliæ amnem, & qui solus classis trëmium capax. Atque in hunc Murgantiæ situm cummaximè quadrat illa Silii descriptio, quæ est lib. XIII:

— Non frondosis Murgantia campis

Abstinuit Marte infido.

Quidpe planities ea, per quam Symethus ab Racalbuto opido versùs mare defluit, arboribus hodiè que confita est. Fallitur igitur Fazellus quàm vehementissimè, ad Leontinorum amnis, qui Terias olim dicebatur, ostium Murgantiam constituens; nimirum, quia turris heic cum agro circumjecto hodiè *Murgus* vocatur. Quidpe Leontinorum urbs quum v haud ampliùs millia passuum ab orâ maritimâ abfit, quomodò heic Murgantiam quoque mediterraneam ad Teriam facias, nisi eius mœnia Leontinorum mœnibus ferè continues? Sed in eo etiam Fazellus erravit, quòd Morgantiam fecit maritimam: & quidem eo loco, ubi Leontinorum fuit emporium; quod omnium absurdissimum erat. Cæterùm origo huius Murgantiæ urbis satis antiqua est: ut quæ vetustissimis post Sicanos Siciliæ cultoribus Morgetibus adscribitur. MORGETES quidpe, gens Italica, una cum Siculis, ex Latio quom-

MORGETES.

dam profectis, ut suprâ, lib. I, cap. II, docui, hanc circa Symethum amnem oram, ad Herbitam usque urbem, ut superiori capite ostensum, possederunt. quorum tamen nomen mox in Siculorum titulum transiit: ita, uti nulli auctorum memorati sint, cuius memoria affcet, præterquam Antiocho Syracusano apud Dionysium Halicarnassensem lib. I, & Strabonem lib. VI. Proximâ hinc Morgantiæ memoria est apud Diodorum lib. XI, in rebus gestis anni secundi Olympiadis LXXX. qui fuit annus ante natum Iesum ccccLVIII. Verba Diodori hæc sunt: Ἀθλήσας ἰδίῳ τῷ ἀρχόντι Φιλακλῆς κτ' ἢ τὸ Σικελίαν δευτέρως, ὁ τὸ Σικελῶν βασιλεὺς ἦν, Μενεῶν μὲν πόλιν ἐκίτισε, καὶ τὴν Γυῖ-εργῶς χάραγαν πῆς κατωικισθεῖσιν διεμέρισε. εἰρατὸς αὐτῶν. δ' Ἰππὶ πόλιν ἀξιόλογον Μοργαντίαν, καὶ χερσονήσον αὐτῶν, δόξεν ἀπλωέμεναι τῷ δ' αὐτῶν τοῖς ἰμοεθνεῖσι. Id est: Athenis summum magistratum gerente Philocle, in Sicilia Ducetius, Siculorum rex, Menæorum urbem condidit; colonisque eò deductis agrum conterminum distribuit. Hinc Murgantinam, celebrem urbem, infesto exercitu petiit. qua expugnata, gloriam haud vulgarem inter populareis adeptus est. Credo, quia munita jam tum erat urbs, ut posterioribus temporibus, sub Romanorum imperio, bello fervili, Olympiade CLXI, qua de re ita referunt Eclogæ legationum ex Diodori lib. XXXVI: Προσπαύωντις αὐτῷ ἄφρα πόλει ὄχυρά, Μοργαντίαν, περὶ βολαῖς ἐνεργῆς καὶ Γυεργῆς ἐπιπέτρῳ. Id est: Magna igitur impetu Murgantinam, munitam urbem, repente adorti, validis & continuis eam impressionibus oppugnant. Porro Cicero quia in Verrinâ Murgantinos eorumque agrum citat, existisse etiam tum eorum urbem maximè credibile est. Post Ciceronis tamen actiones Verrinas annis circiter XC, Strabo, loco suprâ scripto, nullam eam, quum geographica sua ederet, fuisse testatur. Quo

casu interierit, incertum est. Cæterùm eodem circa Symethum Chrysamque amneis terrarum tractu anti-

ERGETIVM, sive SERGENTIVM opidum.

quum in primis fuit opidum Ἐργέλιον, ERGETIVM, Philisto apud Stephani epitomatorum, Silio HERGENTIVM, Diodoro verò & Ptolemæo. Σεργέντιον SERGENTIVM, dictum. Opidani sunt Plinio lib. III, cap. VIII & Stephani epitomatori Ἐργετῖνοι, ERGETINI. Ad eundem igitur modum ab *Sergentio* etiam dici poterunt Σεργετῖνοι, SERGENTINI. Silii illud *Hergentum* metri causâ existimo formatum esse in tum. sic enim ille canit lib. XIII:

Hadranum Hergentumque simul, telâque superba Lanigerâ Melite.

Plinius equidem, qui ordinem alphabeticum observat, inter vocabula ab E incipientia recenset *Ergetinos*: at Philistus, atque ex hoc Stephanus grammaticus, an id adspiraverint, necne, incertum est. adspirasse tamen quosdam, patet ex Silii scripture. Ex adspirato autem vocabulo *Hergetium*, sive *Hergentium*, factum est eadem ratione *Sergentium*, ut à Græcis vocibus, ἀλε, ἀπάλει, ἐδ, ἐλα, ἐλαμαι, ἐκυε, ἐξ, ἐπία, ἐπω, ἐρπω, ἦμιον, ὕδωρ, ὕλη, ἰαεῖρ, ἰπ, ἰπῶν, ἴς, facta sunt Latina vocabula, sal, simplex, sedes, sedere facio, sedeo, socer, sex, septem, sequor, serpo, semi, sudor, sylvia, super, somnus, sub, sus. Sic namque Sal-

Ff mantica

mantica quoque, Hispaniæ urbs, quæ vulgò etiam nunc vocatur *Salmanca*, Polybio lib. III dicitur Ἑλμάντικη, *Helmantica*. quod ita etiam recenset ex Polybio Stephani epitomator. Ceterò Sergentium opidum Ptolemæus collocat inter Centuripias Agyrium & Menas opida. quorum hoc vulgò hodiè vocatur *Minéo*. Hic situs probè convenit ruinis antiqui opidi; inter Menas & Agyrium haud procul ab dextrâ Chrysiæ amnis ripâ positi, vulgarique vocabulo nunc *Citatella* dicti. de quibus ruinis ita tradit Fazellus, decad. I, lib. X: *Aidoni opido ad orientem passuum millia duo urbs quædam jacens subest, in colle fundata, quam Citatellam adcolæ adpellant. ubi, præter templa diruta, adium ac murorum ingentis ruinas, theatrum adhuc quadratum, eiusque gradus semiruti, currum quoque viæ, qui ex Aidone huc olim decurrebant, magnâ cum iucunditate spectantur. dorsus quoque in eâ, quem accolæ Sellam Orlandi agnominant, lateres præterea magnæ crassitudinis colorisque rubei, nec non mirifica domorum fundamenta bucisque super sunt. quæ omnia, non indignam ibi prisco tempore urbem fuisse, satis præ se ferunt. quæ an Herbita vetusta fuerit urbs, incertum mihi est.* Herbitam fuisse apud Nicofiam, suprà demonstratum est: huic verò Citatellæ convenit, ut dixi, situs, quem Ptolemæus tribuit Sergentio. nec ab eo abhorret Diodori historia; quæ lib. XIII talis est: Διονύσιος δ' εἰς Μεσσηνίαν κατὰ κιστὸν χελίης ἀπὸ Λοκροῦς, περὶ χελίης δὲ μεδιμναίας, ἐξ ἀκροῦ δὲ τῶν ἐκ Πελοποννήσου μιλησίων, ἐκ τῆς Ζακυνθίας καὶ Ναυπλίου Φοργεντων. Θεωρῶν δὲ εὖ Λακεδαιμονίους περὶ κιστὸν τῆς τῶν ἐφ' ἑαυτῶν ἐκβεβλημένων μεσσηνίων ἐκ τῆς κιστῆς πλείη καπνικὴ εἶχε, μετὰ γὰρ ἐκ μεσσηνίων αὐτῶν, καὶ χωρὶς τῆς ἑλμαδικῆς δὲ τῆς Ἀβακίωνος 20 χωρὶς ἀπέτιματο, καὶ περὶ αὐτῶν, ὅτι αὐτῶν μέρος ἀπέτιματο. οἱ δὲ μεσσηνιοὶ τὴν ἀπὸ πλείων ἀντιστάσεων Τυδαρίδα. πολὺ δὲ αὐτῶν δὲ πρὸς αὐτῶν ἀνακίως, πολλὰς πολιτογενεῖς, ταχὺ πάσης περὶ χελίης ἐβόησαν. Μετὰ δὲ ταῦτα εἰς τὴν Σικελίαν χωρὶς πελοποννησίου ἐπέβησαν, Σιδρόν δὲ ἐκ Μοργαντίνου εἶλον, πρὸς Ἀγυρίαν δὲ τῆς Ἀγυρινῶν τύραννον, Ἐδάμονα, τῆς Δωρακίωνος Κεπερπίνων, ἐκ δὲ Ἐρβιτικῆς καὶ Ἀσσορῶν ἑπιήσαντο. περὶ αὐτῶν δὲ τῆς Κεφαλοῦδος ἐκ Σολυντῆς ἐκ τῶν Ἐννων. πρὸς δὲ τὰς πρὸς Ἐρβιτικῆς ἐπιήσαντο. Hoc est: At Dionysius mille Locros, quater mille Medimnaos, & 100 Milesiorum è Peloponneso Zacynthoque & Naupecto exsulam, Messana collocavit. Sed quum Lacedæmonios hoc ipso, quòd ex-terminati ab illis Messenii urbem præclaram accepissent incolendam, offensos videret: ex Messanâ translatis alium quemdam Abacena regionis locum juxta mare attribuit; attributumque 30 certis limitibus definiuit. Urbem hanc Messenii Tyndaridem nuncuparunt. diuque amicè inter se rempublicam administrant, ac multos in civitatem adscribunt, brevi numerus civium ultra 100 excrevit. Post hæc crebras in Siculorum finis expeditiones fecerunt. & Smeneo Morgantinoque captis, cum Agryi, Agyrinensium tyranno, & Damone, Centuripinorum principe, item cum Herbitensibus & Assorinis, fœdera percusserunt. sed & Cephalædium ac Soluntem Ennamque per proditionem ditioni suæ adjunxerunt. cum Herbitensibus verò pacem iniuerunt. Totum hunc locum miserè ac fœdè esse vitiatum, jam antea, in descriptione Tyndaritanæ urbis, dixi. ubi docui, omnem istam posteriorem orationem de Agyrinensibus, Centuripinis, Herbitensibus, Assorinis, Cephalæditanis, Soluntinis, Ennensibus atque Herbitensibus, pertinere, non ad Tyndarita- 40 nos, tenuem tunc civitatem, sed ad Dionysium, Syracusanorum tyrannum: tum mendosè vocari Milesios ex Peloponneso, qui mox bis rectè dicuntur Messenii. Cæterum μεδιμναίης etiam vitiatò vocabulo hæc nominari, quos ipse Diodorus adpellaverat genuino nomine Μεδιμναίης, à Medmâ Italiæ urbe, Locrorum coloniâ, in opere de Italiâ ostendi. Ista verò voces Ἀβακίωνος & Ἐρβιτικῆς corruptas quoque esse à germanis Ἀβακίωνος & Ἐρβιτικῆς, suo loco docebo. Iam verò reliquæ illæ duæ Σιδρόν & Μοργαντίνον in aliis exemplaribus sunt Σιδρόν ac Μοργαντίνον. utrobique vitiosè. nam Μοργαντίνον dictam fuisse Diodoro urbem, quæ aliis auctoribus est Murgantia, Murgentia, Morgentium, & Murgentium, suprà ex quatuor diverforum locorum exemplis patuit. quorum similia sunt insuper & alia in dicti libri xxxvi 50 Excerptis legationum. Σιδρόν autem nullum umquàm alibi memoratum est opidum Siciliæ; nec Σιδρόν. ex quo vocabulo, haud ita multis commutatis literis, verum germanumque loci nomen conjicio Σεργούτων, *Sergentium*: ipsâ etiam historia & locorum situ adstipulantibus. quidpe quemadmodum postea Agathocles, ut suprà ex Diodori libro xviii intelleximus, quum expeditionem adversus Herbitensibus præ se ferret, primùm ex Morgantiâ ac porrò ex reliquis circa Symethum mediterraneis opidis milites conscripsit; sic etiam Dionysius, adversum

adversum eadem loca expeditione instituta, primum proxima ditioni suae post Leontinos & Catanam, quae nuperrime subegerat, loca Murgantiam atque Sergentium cepit: deinde prorsum pergens, cum Centuripinis, Agyrinensibus, Assorinis ac Herbitensibus foedera percussit: mox Ennam, Cephalædium ac Soluntem per prodiones occupavit: ac tandem cum Herbestensibus, circa Halycum amnem, qui nunc vulgò dicitur *Platani*, incolentibus, pacem fecit. Antiquissima igitur isthæc est *Sergentii*, sive *Hergetii*, memoria, inter res gestas primi anni Olympiadis XCVI, quum Athenis summum gereret magistratum Phormio, à Diodoro adnotata. Hinc etiam Stephani epitomator: *Εργάιον, πόλις Συκελίας· φίλις Σικελικῶν*
 10 *δατῶν. τὸ ἰθὺνδὸν Ε' ρητῶν*. Id est: *Ergetium, opidum Siciliae; auctore Philisto, Sicular. ver. lib. II. Gentilitium, Ergetinus*. Philistus aequalis fuit Dionysii: resque gestas eorum temporum literis consignavit; testibus, Diodoro eodem lib. XIII, & Svidâ in Lexico. Plinii adhuc extitisse ætate, haud dubium est; quando is inter alios Siciliae populos stipendiariorum etiam *Ergetinos* recenset. Sed ad posteriora etiam durasse tempora, inde patet, quòd tam ingentes eius, ut supra intellectum, reliquiae ad nostrum hoc usque sæculum extiterunt.

CAP. VIII.

20 *Mena sive Menena urbs. Menenius fons; qui & Palicinus; item Lacus seu Stagnum Palicorum, & Crateres Palicorum. Fanum Palicorum.*
Palice & Eryce opida. Eryces amnis.

AB Hergetio versus meridiem, inter Ennam & Syracusas, opidum est peranti-
 quum, vulgari nunc incolis vocabulo *Menæo* sive *Minio* dictum. Id olim voca-
 batur plurali numero *Ménai*, *MENAE*; testibus, Diodoro, Apollodoro, & Pro-
 lemæo. unde *opidani ménαιοι, MENAEI*. qui Latino ore rectè formabuntur *MENEN-*
SES. Stephani epitomator: *μέναι, πόλις Συκελίας, ἐγγὺς Παλικῶν· Ἄ πολλόδαρος ἐν β' Χρο-*
νικῶν. τὸ ἰθὺνδὸν μένδαιος. Id est: *Menda, opidum Siciliae, prope Palicos; auctore Apollodoro, in*
 30 *secundo Chronicorum. Gentilitium, Mendæus*. Scribendum esse *ménai*, ut est apud Ptole-
 mæum, & gentilitium inde *μέναιοι*, Ciceronis, Diodori, Plinii atque Vibii, testimo-
 nia convincunt. Vibius in Catalogo fontium: *Menais, Leontinorum: per quem civis eius*
loci timent jurare. Nempe, non in urbe, sed in agro erat Leontinorum; ubi hodièque
 prædictum opidum vocatur *Menæo*. Dicebatur autem Græcâ lingvâ *κρήνη μέναιος*:
 quod femininum erat gentilitium à præscripto masculino *μέναιος*. Fons autem iste
Menensis sapius lacus & stagnum sive crateres ebullientes Palicorum vocabantur,
 duo millia passuum à Menis opido disfiti; ut mox monstrabitur. Apud Diodorum,
 sub finem libri XI, hæc leguntur: *μετὰ τὴν παρθὴν Δεκελίας, ὁ τῶν Συκελῶν ἀΦηγυρόδρος, ταῖς πόλιν*
ἀρπάζει τὰς ἰσοπεθεῖς, πάλιν τῆς Ἰβλίας, εἰς μίαν ἐκ τῶν ἠραρῶν Σικελικῶν. δεκατῆς δ' ὡν, νεωτέρων
 40 *ἀρπάζει περὶ γυμνάτων, καὶ τῶν ἐκ τῶν Συκελῶν ἀβροῖαις διώσων ἀξιολογον, τὰς μὲν νέας, ἢ ἕως*
αὐτῶν πατρῶν, μετὰ κίσειν εἰς τὸ πῆδον, καὶ πλησίον τῶν τιμῶν τῶν ἐνομαζομένων Παλικῶν ἐκίσει πόλιν ἀξιο-
λογον, ἢ δὲ τῶν περὶ τῶν ἀβροῖαις ἠραρῶν ἀνομαζομένων Παλικῶν. Id est: *Post hæc Ducetius, Siculorum*
princeps, omneis eiusdem gentis urbis, præter Hyblam, in unam civitatis communionem redegit.
& quia acri vir erat ingenio ac strenuus, novis ac magnificis rebus animum adiecit. Ex publico
igitur Siculorum arario magnis instructus opibus, Neas, quæ patria eius erat, in agrum & aper-
tum campum transtulit, & prope fanum Palicorum urbem præclaram exstruxit, quam à dictis
diis Palicam nuncupavit. Omnino heic etiam pro *τὰς μὲν νέας* legendū esse *τὰς μέναις*, vel
 ipse ille Stephani epitomatoris locus præscriptus evincit; quia uterque urbem eam
ἐγγὺς sive *πλησίον Παλικῶν*, id est, *prope Palicos*, refert. Apud Stephani epitomato-
 50 *rem quia sequebantur continuo ordine tria aliorum opidorum vocabula, quibus ὁ litera*
inerat, μένδῃ, μένδης, μένδημιον, facilem ea res præbuit lapsum librario, uti is præceden-
ti quoque voci μέναι eandem literam infereret. Sed in primis mirari heic liceat Fa-
zelli errorem; qui Neas istas eandem & Neetum urbem fuisse docet, quæ vulgò nunc
incolis vocatur Noto. Verba eius, decad. I, lib. III, cap. II, hæc sunt: Vrbs vetusta & in-
gens, Neæ Diodoro lib. XI, Neetum Ptolemæo. sed hodiè, unius tantum vocalis antithesis, Notum
vulgò dicta. Condita fuit à Siculis; quantum ex lib. XI Diodori colligimus. ubi Neas Ducetii, Sicu-
lorum regis, patriam fuisse scribit. Fuisse autè Notum Neam urbem, cum ex Ciceronis in Verrem